

ŽIVOTNÍ CYKLUS JEDNOHO REKORDMANA – VELKOSTROJE KU 800.8/K 77

Kolesová rýpadla řady KU 800 v hnědouhelném průmyslu

Velkostroj KU 800.8/K 77, který se za dlouhých 32 let zasloužil o řadu pracovních rekordů ve skrývkovém provozu SD - Dolů Nástup Tušimice, patří do rodiny kolesových rýpadel řady KU 800. V severočeské a sokolovské hnědouhelné pánvi, ale i na lomech bývalého Sovětského svazu našlo uplatnění celkem 21 těchto velkstrojů. Patří tak mezi vůbec nejrozšířenější typ pro skrývání nadloží (Obr. 1).

Rýpadla KU 800 jsou charakteristická výsuvovým výložníkem, hydraulicky ovládaným kráčivým podvozkem a vyvažovacím výložníkem, a zejména pak vysokou spolehlivostí, výbornou ovladatelností i obratností. Těžební výkony těchto strojů z produkce Uničovských strojíren se ustálily na vynikajících objemech – příkladem za všechny je skrývkový šampion KU 800/K 77. Shodou okolností je uničovská výrobní řada rýpadel KU 800 časově vymezena právě lokalitami Severočeských dolů. Vůbec první kus – KU 800.1/K 59 byl postaven v roce 1969 pro tehdy budovaný velkolom Maxim Gorkij (dnes lom Bílina) a naopak poslední reprezentant této řady – KU 800.20/K 106 – byl nasazen na Dolech Nástup Tušimice v roce 1993.

Velkostroj typu KU 800 se stal od přelomu 60. a 70. let minulého století, kdy bylo třeba nahradit stávající dobývací mechanismy novou výkonnější technikou schopnou nasazení v kontinuálním provozu, typickým článkem technologických celků TC 2. Rýpadla v takovém celku pracují společně s dálkovou pásovou dopravou a zakladači. První stroje KU 800 byly vlastně vývojovými zařízeními a jejich provozuschopnost se na severočeských těžebních lokalitách ověřovala až během praxe (Obr. 2). Získané zkušenosti sloužily k odstraňování nedostatků a výměně některých nevyhovujících dílů, tak aby se snížila poruchovost a ustálila výkonnost všech dalších strojů řady KU 800. Na tomto procesu se spolu s uničovskými konstruktéry a montéry podíleli

samozejmě i odborníci z báňských provozů, včetně členů prvních posádek rýpadel KU 800 (Obr. 3).

Rekordman KU 800.8/K 77

Montáž probíhala v letech 1977 až 1978 na montážním místě Prunéřov. Po předání Dolům Nástup Tušimice pak rýpadlo absolvovalo 12,5kilometrovou trasu k místu svého prvního nasazení, jímž byl úsek Březno 3.

V letech 1979 až 2010 rýpadlo odtěžilo 268 675 231 m³ hmot (při nasazení na nejspodnějším skrývkovém řezu občas muselo těžit i uhlí) a k tomuto gigantickému výkonu potřebovalo 123 805 hodin. Celkem jedenáctkrát překročilo hranici 10 mil. m³ roční těžby. Historicky nejvíc to bylo v roce 2004, kdy bylo vytěženo 11 682 738 m³ nadložních zemin, což znamená absolutní rekord mezi všemi stroji typu KU 800 (Tab. 1). Rýpadlo KU 800.8/K 77 přitom pracovalo neustále ve značně komplikovaných podmínkách, s častým výskytem pevných horninových partií – pelosideritických čoček.

Kromě rekordních těžeb se muselo rýpadlo vyrovnat i s některými mimořádnými událostmi, většinou vyvolanými skluzy částí těžené zeminy z výškového řezu (Obr. 4). Zažilo i povodeň v roce 2002, která zaplavila značnou část těžebního řezu.

O mimořádné výkony i o zvládnutí mimořádných situací se zasloužili členové posádek KU 800.8/K 77. Zejména v začátcích odváděli hodně namáhavou a náročnou práci, přispěli řadou vylepšení, kdy se téměř při každé revizi něco vyměňovalo nebo upravovalo. To byla cesta ke sbírání rekordů, ke zvyšování časového a výkonového využití stroje.

Spolehlivý a výkonný velkostroj svoji úctyhodnou kariéru zakončil v říjnu 2010 na úseku Skrývka 2 a poté byl v lednu a únoru 2011 transportován do vzdálenosti 3,1 km k definitivnímu odstavení na montážní místo Březno (Obr. 5).

Stále přitažlivý veterán

Obec Březno u Chomutova je jedním ze sousedů velkolomového provozu společnosti Severočeské doly a.s. V roce 2010 získalo Březno titul Vesnice roku

v Ústeckém kraji, což svědčí mimo jiné i o bohatém společenském a kulturním životě, který je pravidelně Severočeskými doly podporován. Samozřejmostí je ochrana životního prostředí v obci před nežádoucími vlivy báňské činnosti SD. V rámci úzké spolupráce bylo dohodnuto, že Březno přijme z provozu odstavené rýpadlo KU 800.8/K 77 na montážním místě v blízkosti obce za svoji turistickou atrakci (Obr. 6). Severočeské doly technicky zajistí všechno potřebné k bezpečnému vstupu, poskytne potřebné informace pro návštěvníky. Stroj bude nadále dokladem technického umu a konstrukční dovednosti českých hlav a rukou a bude připomínat technickou krásu velkostrojů řady KU 800. Jejich elegantní, nezaměnitelná silueta byla a dosud je charakteristickým rysem pohledu do skrývkových lokalit našich povrchových dolů. V Březně bude výrazným prvkem krajinného horizontu a stane se symbolem koexistence obce s hornictvím. Hnědé uhlí se v katastru obce těžilo už v 19. století. Ve 20. století zde působil hlubinný důl Sirius až do roku 1933. Během mohutného rozvoje velkolomové těžby a výkonné energetiky na Kadaňsku se Březnu vyhnula likvidace z důvodů báňských postupů. V poslední době k rekonstrukci četných objektů a infrastruktury v obci přispívají Severočeské doly i další členové Skupiny ČEZ. Právě autorita Severočeských dolů pomůže vybudovat široce respektovanou a přitažlivou technickou památku, jejímž základem je KU 800.8/K 77.

Obec Březno si tak bude moci doplnit svůj seznam turistických i přírodních atrakcí. K barokním památkám Března (kostel sv. Petra a Pavla, boží muka, kaple, skulptury) tak přibude památka daleko mladší. Data výstavby barokního kostela a kolesového rýpadla dělí 210 let.

Ojedinelá industriální expozice

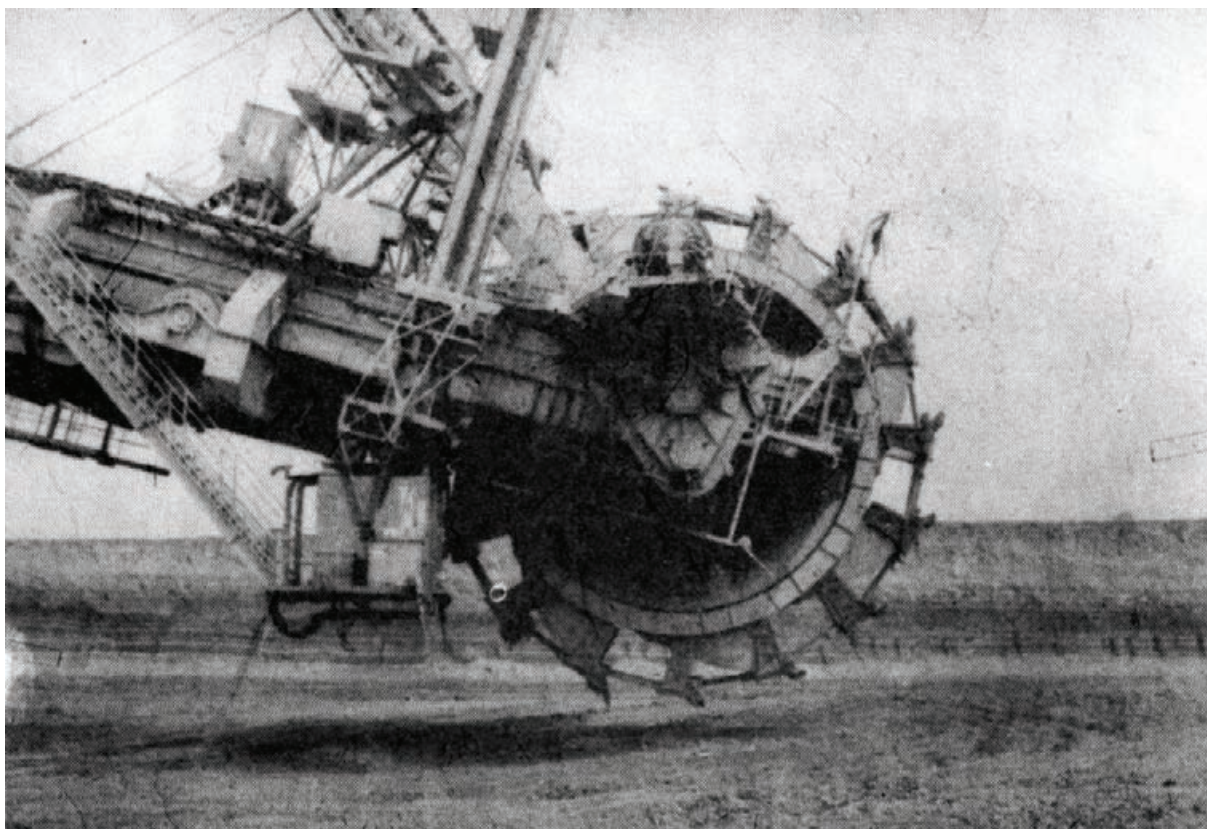
Zájem o industriální památky se všeobecně rok od roku zvyšuje – svědčí o tom statistiky z Česka, blízkého Saska i dalších evropských zemí. Většina hornických muzeí se zaměřuje na historickou hlubinnou těžbu a zachraňuje hodně cenných starobylých památek. Expozice v Březně u Chomutova bude unikátní v tom, že zpřístupní symbol technologického nástupu k modernější a efektivnější povrchové těžbě z přelomu 60. a 70. let minulého století a umožní návštěvníkům dotyk s jejím symbolem - skutečným velkostrojem.

Expozice bude postupně vybavována sbírkou potřebných materiálů, dokumentů, fotografií a zajímavých relikvií. Průvodcovskou službu pro exkurze by mohli zajišťovat i bývalí horníci, kteří umí spojit historii a technické informace s vlastními prožitky, s pýchou na desítky let společné úspěšné práce. Spolupráce obce s hornickými kořeny, jakou Březno bezesporu je, a Severočeských dolů pomůže uchovat rýpadlo KU 800.8/K 77 pro současnou i budoucí generaci jako svědka rozvoje povrchového dobývání, které bude na Tušimicku pokračovat ještě do poloviny tohoto století.

Nemenší hodnotu bude unikátní exponát mít i pro pěstování hornických tradic, které znamenaly a stále znamenají soudržnost, solidárnost, spolehlivost a kamarádství.

Obr. 1 Rekordman – kolesové rýpadlo KU 800.8/K 77

Obr. 2 Původní bezkomorové koleso (1980)

Obr. 3 Jedna z prvních posádek

<i>Rok</i>	<i>mil.m³ thm</i>	<i>hod</i>
1979	4,004415	2 742
1980	7,159525	4 300
1981	7,861670	4 551
1982	8,248890	5 243
1983	9,132220	5 300
1984	9,318910	5 045
1985	10,227260	5 019
1986	10,031760	4 963
1987	10,475000	4 793
1988	9,791200	4 450
1989	7,518500	3 081
1990	9,189600	3 474
1991	9,819300	3 253
1992	9,004100	2 990
1993	4,628694	1 802
1994	3,724758	1 966
1995	8,803776	4 083
1996	9,989346	4 381
1997	10,430894	4 496
1998	11,575573	4 617
1999	10,953931	4 701
2000	10,548663	4 263
2001	11,637123	4 634
2002	11,534505	4 578
2003	10,886826	4 609
2004	11,682738	4 703
2005	9,796398	4 327
2006	6,396613	3 333
2007	5,192968	3 104
2008	2,254662	1 335
2009	4,794966	2 459
2010	2,060447	1 210
celkem:	268,675231	123 805

Tab. 1 Roční těžby KU 800.8/K77

Obr. 4 Skluz zeminy na špičku kola (1997)

Obr. 5 Veterán na poslední cestě z druhého skrývkového řezu DNT

Obr. 6 Montážní místo Březno s odstaveným velkostrojem